

Druhá světová válka jako válečná praxe

Uplynulo třicet let od chvíle, kdy dozněly veliké bitvy druhé světové války a nastal dlouho očekávaný mír. Svobodné národy, které v čele se Sovětským svazem vybojovaly vítězství nad nejreakčnějšími úderními oddíly mezinárodního imperialismu, musely vyvinout ještě mnoho úsilí, aby se mír stal nadějným a pevným. Avšak toho hlavního bylo dosaženo – vítězství se stalo faktem, spravedlnost se prosadila.

Nyní, po uplynutí několika desetiletí, tvoří již více než polovinu světového obyvatelstva [a stejně i obyvatel naší vlasti] lidé, kteří se narodili po válce. Mnohé z výsledků a poučení z této války však neztratily na své aktuálnosti. Jsou důležité pro poznání relativně nedávné skutečnosti, ale i pro aktivní činnost v současném světě, především v tom smyslu, jak zabránit možné válce a jak se připravit k obraně socialistické vlasti před imperialistickým agresorem.

Z nejdůležitějších otázek, které si lidé kladou a které mají aktuální význam, můžeme uvést především: jak se mohlo stát, že v našem „osvíceném století“, které je charakteristické vysokou úrovní vědy, kultury, umění bylo možné vzájemné vraždění lidí a ničení obrovských materiálních hodnot, které vytvořila práce mnohých generací? Kdo nese před lidem zodpovědnost za tento otřesný zločin? Kdo má vinu za rozpoutání druhé světové války? O tyto a další otázky, přestože by měly být naprosto jasné, se

vede v současné době mimořádně ostrý ideologický boj mezi buržoazními falsifikátory a pokrokovou historiografií. Buržoazní falsifikátoři podle své provenience se snaží očistit kapitalismus, imperialismus a dokonce i německý fašismus a svalit vinu na socialismus, SSSR, světové revoluční hnutí, národně osvobozenecké hnutí atd. Tyto síly podle logiky buržoazních falsifikátorů mají vinu už tím, že existují, že se brání, když jsou napadeny, jinak by prý válka nebyla. Hlavní tón v tomto koncertu udává antikomunismus a antisovětlismus všech odstínů.

Přes toto obrovské úsilí buržoazních falsifikátorů, hodného vyšších cílů, je jasné, že druhou, stejně jako první světovou válku, připravil a rozpoutal světový imperialismus. To je skutečný zdroj válečného nebezpečí ve světě a skutečný viník druhé světové války. V tom se názorně projevuje škodlivost jeho existence pro zájmy národů celého světa.

V důsledku nerovnoměrného vývoje kapitalismu po první světové válce, boje o světové trhy, zdroje surovin a sféry vlivu pro vhodné kapitálové investice došlo ke střetnutí dvou imperialistických uskupení. Na jedné straně Německo, Itálie a Japonsko a na druhé straně Anglie, Francie a USA. Bez ohledu na ostré rozpory v kapitalistickém světě se hlavním objektem expanze měl stát Sovětský svaz, na jehož účet chtěly imperialistické státy řešit své problémy. Hlavní silou v boji proti SSSR byl německý fašismus jako

úderný oddíl nejreakčnějších agresivních kruhů světového imperialismu, jemuž stál SSSR v cestě za světovládou. Sovětský svaz se stal hlavní silou protifašistické koalice a nadějí okupovaných národů.

Nebezpečí války nepřestalo existovat ani v současné době přes obrovské úsilí mírumilovných sil ve světě v čele se SSSR a ostatními socialistickými státy. O tom svědčí především válečné přípravy NATO v čele s USA.

Historické zkušenosti ukazují, že vládnoucí kruhy světového imperialismu připravují světové války dlouhodobě a v hluboké tajnosti před lidem svých zemí. Jejich představitelé maskují skutečnou podstatu imperialismu květnatými frázemi o míru a dobré vůli. Za touto ideologickou kouřovou clonou probíhá proces přípravy nové světové války, k níž vedou nikoli náhodné jevy, ale samotná hlubinná podstata imperialismu. Proto má v současné době obrovský význam, vedle odhalování skutečné agresivní podstaty soudobého imperialismu a boje za mír, i soustavné upevňování obranyschopnosti naší vlasti a bojeschopnosti naší armády jako pevného článku Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy.

Jednou z cest, významným zdrojem upevňování bojové síly naší armády je vyhodnocování historických zkušeností minulých válek, zvláště těch zkušeností, které jsou aktuální i v současné době. To znamená, které si ponechaly celkovou nebo alespoň částečnou platnost i v podmínkách vědeckotechnické revoluce. Cílem tohoto článku je ukázat druhou světovou válku jako dosud největší válečnou praxi a potřebu hlubokého a soustavného studia zkušeností a závěrů z této praxe jako významného zdroje rozpracování soudobé vojenské vědy a vojenského umění. V souladu se svými možnostmi nekladu si za úkol rozpracovávat konkrétní principy vojenského umění, ale pouze upozornit na některé teoreticko-metodologické a historické souvislosti této problematiky.

Druhá světová válka svým rozmachem, vypětím, počtem lidí, kteří se jí zúčastnili, množstvím a kvalitou bojové techniky množstvím lidských a materiálových ztrát, rozsahem ničení překonala všechny minulé války, včetně první světové války v letech 1914—1918. Trvala šest let a zasáhla většinu zemí světa. Tak jestliže první světové války se zúčastnilo 36 států o počtu 1 miliardy lidí, pak druhé světové války 1,7 miliardy, to znamená tři čtvrtiny tehdejšího počtu obyvatelstva. Do služeb války byly zapojeny gigantické výrobní síly. Stovky tisíc podni-

ků a stovky miliónů pracujících vyráběly zbraně a další potřeby pro frontu.

Bojové akce se rozvinuly na třech kontinentech — v Evropě, Asii a Africe a na mořích a oceánech. Jejich arénou se stalo území 40 států o rozloze 22 miliónů kilometrů čtverečních. Hlavní události se při tom odehrály v Evropě, přičemž rozhodující frontou byla sovětsko-německá fronta. Ozbrojené síly bojujících stran nabyly fantastických rozměrů. V letech 1914—1918 bylo zmobilizováno 70 miliónů lidí, v letech 1939—1945 110 miliónů lidí. Ještě větší rozdíly ve prospěch druhé světové války jsou ve výrobě zbraní a bojové techniky. V době první světové války vyrobily USA, Anglie, Německo, Francie, Itálie a Rusko 190 000 letadel, 9 000 tanků a 140 000 děl. Ve druhé světové válce vyrobily USA, Anglie a Německo v letech 1939—1945 a SSSR v letech 1941 až 1945 přibližně 653 000 letadel, 287 000 tanků a 1 041 000 děl. Přitom palebná síla, dostřel a manévrovost bojových prostředků o mnoho vzrostla.

Nemůžeme se proto divit, že státy, které se války zúčastnily, utrpěly velké ztráty na lidech, materiálních a kulturních hodnotách. Více než 50 miliónů lidí byla daň, kterou lidstvo přineslo válce, kterou zrodil imperialistický systém. Z tohoto počtu připadá více než 20 miliónů ztrát na SSSR, který nesl hlavní tíhu války proti fašistickému Německu. Materiální ztráty druhé světové války jsou vyčíslovány astronomickými čísly. Pouze bezprostřední válečné škody se odhadují na 260 miliard dolarů. Celkové materiální ztráty se již pravděpodobně zjistit nepodaří.

Druhá světová válka se tak jeví nejen vážným mementem lidstvu, ale současně i jako zdroj významných poznatků vztahu války a ekonomiky, ekonomického zabezpečování války v jednotlivých společenskoeconomických systémech, přechodu hospodářství státu z mírového stavu na stav válečný, řízení hospodářské mobilizace a válečného hospodářství vcelku. Při studiu těchto zkušeností musí být důsledně uplatněny konkrétní historický přístup podle jednotlivých etap války a podle jednotlivých států, s přihlédnutím k jejímu společenskému, ekonomickému a státnímu zřízení. V tomto směru má rozhodující význam studium sovětských zkušeností.

Zvláštní aktuálnost pro současnost má studium vědeckotechnického rozvoje a uplatňování jeho výsledků v průběhu druhé světové války. Je skutečností, že větší na druhou dnešní moderní techniky byla v principu nebo na nižším či vyšším stup-

ni rozvoje již známa nebo zaváděna do výzbroje armád. Nejde jen o tanky, letadla, ponorky atd., které měly na počátku války již značnou cestu rozvoje za sebou, ale např. o radiolokátory, televizi, raketové zbraně, chemické zbraně a nakonec i jaderné zbraně. Druhá světová válka dává řadu příkladů o vývoji a značných zlomech v představách o úloze těch či oněch druhů vojenské techniky. Např. můžeme uvést vývoj názorů na úlohu bitevních lodí a jejich korekci válečnou praxí, na druhé straně posílení úlohy mateřských letadlových lodí, ponorek apod. Stojí rovněž za úvahu vývoj názorů na základní druhy techniky jako dělostřelectvo, tanky a jednotlivé druhy letadel. Aktuální je i studium technických inovací v průběhu války, jejich načasování k začátku důležitých operací nebo bitev (např. modernější typy letadel a tanků ve fašistické armádě v bitvě u Kurska) a snaha předstihnout protivníka. Zkušenosti druhé světové války dávají cenné poznatky o vývoji nasycenosti vojsk vojenskou technikou v různých formách bojové činnosti i o cestách technického zabezpečování vojsk a údržbě vojenské techniky.

V průběhu druhé světové války došlo k významnému rozvoji sovětské vojenské vědy. Vojenská věda v souladu s cílovým cílem války — dosáhnout úplné porážky nepřítele — se rychle rozvíjela na základě konkrétní bojové situace, konkrétního protivníka a stavu vlastních ozbrojených sil. Vojenská věda odhazovala rozhodně a směle vše, co neodpovídalo charakteru války a zpřesňovala a dále rozvíjela teoretické závěry vypracované ještě před válkou, jestliže je válečná praxe potvrzovala. Současně teoreticky zdůvodňovala nové problémy, které válka přinášela a hluboko ovlivňovala vojenské umění, vývoj výzbroje a výstavbu ozbrojených sil.

Významný vklad vnesla sovětská vojenská věda do rozpracování strategie, především do rozpracování otázek strategického útoku. Na frontách Velké vlastenecké války se zrodila a našla teoretická zdůvodnění i praktické použití taková forma strategického útoku jako je operace skupiny frontů za účasti všech druhů ozbrojených sil. Každá z těchto operací se vyznačovala svou jedinečností a neopakovatelností. Jejich hlavními rysy byla rozhodnost cílů, obrovský prostorový rozmach, činnost velkých mas vojsk, vysoká tempa útoku, smělost operačního manévru, dosahování důležitých vojenskopolitických a strategických výsledků. Zpravidla tyto operace končily porážkou

velkých uskupení nepřítele, obsazením důležitých politických center, ekonomických a vojenskostrategických území a v závěrečné etapě války i kapitulaci jednotlivých států — členů fašistické koalice a definitivní porážku strategických uskupení nepřítele.

Z dalších forem strategické činnosti, které přinesla teorie a praxe války, byl strategický protiútok jako efektivní prostředek pro vybojování strategické iniciativy. Umění využít tohoto způsobu strategické činnosti u Moskvy, Stalingradu a Kurska zabezpečilo porážku velkých uskupení nepřítele a přechod sovětských vojsk do všeobecného útoku.

Významným úspěchem sovětského vojenství a vojenského umění je rozpracování a praktické prověření nového problému, jako bylo postupné nebo současné vedení strategických operací skupin frontů na základě jednotného zámyslu Hlavního stanu vrchního velení. V závěrečné etapě války, v důsledku růstu bojových možností sovětských ozbrojených sil a soustředění strategických záloh, se ukázala možnost vedení současných a nepřerušovaných velkých útočných operací takřka po celé sovětsko-německé frontě. To byl nejrozhodnější a neefektivnější způsob vedení válečných akcí. Vedl k hlubokým průlomům strategické fronty fašistických vojsk na několika směrech, zbavoval je možnosti manévrovat zálohami a organizovat protiopatření a urychloval konečnou porážku nepřítele.

V souladu se stanovenými cíli operace byly používány i různé formy vedení operací: obklíčení a zničení nebo zajetí obklíčených vojsk zasazením dvou úderů na shlíhavých směrech se současným rozetnutím obklíčeného uskupení nepřítele a rozvíjením útoku do hloubky; zasazení jednoho nebo několika čelních úderů a rozetnutím uskupení vojsk protivníka a rozvíjením útoku na křídla a do hloubky; zasazení jednoho úderu s následujícím přitisknutím nepřátelského uskupení k operační překážce a jeho zničení nebo zajetí.

Válka rovněž ukázala, že za určitých podmínek musí vojska vedle strategického útoku vést i strategickou obranu. Pro tuto formu strategické činnosti je příznačné, že v důsledku malé teoretické rozpracovanosti před válkou musela být řešena až v průběhu války. Strategická obrana sovětských vojsk se zvláště ve druhém období války vyznačovala velkou odolností, úporností, aktivitou a manévrovostí vojsk. Taková obrana umožňovala vázat protivníka, způsobit mu ztráty, vyhrát čas k sou-

středění sil a prostředků a k přípravě pro přechod do protiútoků. Mezi příklady obrany Sovětské armády můžeme uvést bojovou činnost u Moskv, Stalingradu, na Kavkaze, v kurském oblouku a na dalších strategických směrech.

Mnoho nového přinesla válka pro rozvoj operačního umění a taktiky všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. V nových podmínkách války byla prověřena a dále rozpracována teorie hluboké útočné operace. Plně byl dořešen problém průlomu nepřátelské obrany. Průlom byl dosahován dovedným soustředováním sil a prostředků na hlavních směrech, hlubokým rozčleňováním operačních uskupení frontů a armád, nenaďalostí úderů silným leteckým a dělostřeleckým útokem a bezpečným palebným umlčením protivníka v taktické hloubce obrany. Kvalitativně novým momentem bylo vytvoření rychlých skupin armád a frontů z tankových a mechanizovaných svazků a svazů, což umožnilo rozvíjet útok v operační hloubce, zvyšovat tempa operací, jejich rozhodnost, manévrový charakter a zvýšit jejich efektivnost.

Ve stejné době byla rozpracována i obranná operace, zvláště její protitankový charakter. Novým prvkem bylo rovněž použití tankových armád, rozmístěných ve druhých sledech pro zasazení silných protiúderů a k samostatnému vedení obrany.

Rovněž v taktice přinesla válka řadu nových prvků. Rozvoj útočného boje probíhal cestou dalšího soustředování sil a prostředků v úzkých pásech, vytváření hlubších bojových sestav, zkracování dělostřelecké přípravy při současném zesilování palebné síly, dosahování nepřetržitosti dělostřelecké palby a leteckých úderů a útoku vojsk těsně za těmito údery, pružného manévrování silami a prostředky a součinnosti mezi nimi. Mistrovství sovětských vojsk se projevovalo v narůstání temp a hloubky průlomu obrany nepřítel. V operacích v roce 1944–1945 bylo hlavní pásmo obrany nepřítel prolamováno již první den útoku a v některých případech celé taktické pásmo. S rozvojem útočného boje byly rozpracovány i zásady střetného boje a obranného boje. Obrana na taktickém stupni se vyznačovala přechodem od ohniskového k zákopovému systému, k hlubokému členění a posilování odolnosti proti tankům.

Velká vlastenecká válka přinesla i řadu zkušeností z operačního umění vojenského letectva, vojenského námoř-

nictva a protivzdušné obrany státu. Zvláště závěrečné bojové akce Sovětské armády proti militaristickému Japonsku demonstrovaly její schopnosti vést nejen pozemní operace, ale operace námořní, letecké, výsadkové a kombinované vzdušné výsadkové operace. Charakter těchto akcí ukazuje, že sovětské velení pečlivě hodnotilo akce tohoto druhu hned v průběhu války ať již na vlastních zkušenostech, nebo i na jiných frontách.

Druhou světovou válku je nutné studovat v nezbytné míře v jejím celku, tedy i zkušenosti tehdejších spojenců Sovětského svazu i nepřítel. Především je nutné věnovat pozornost takovým formám bojové činnosti, jako jsou velké námořní výsadkové operace, kombinované (vzdušné a námořní výsadkové operace), samostatné námořní a vzdušné operace, snaha po využití raket k plnění strategických cílů a další formy bojové činnosti.

Již tento stručný výčet problémů vojenské teorie a praxe, které přinesla ve vojenské vědě a vojenském umění, ukazuje druhou světovou válku jako nový významný stupeň ve vývoji vojenství. Zkušenosti druhé světové války se staly předmětem studia a tvůrčího rozpracování sovětské vojenské vědy i řadu let v poválečném období. Významnou pozornost věnovala zkušenostem druhé světové války přirozeně i buržoazní vojenská věda. Na základě tohoto zkoumání a s přihlédnutím k rozvoji vojenské techniky byla zdokonalována struktura ozbrojených sil, utvářely se představy o charakteru budoucí možné války a názory na formy a metody vedení ozbrojeného zápasu.

Zdálo se, že poznatky druhé světové války zůstanou dlouho neotřeseny. Avšak od poloviny padesátých let začal vývoj vojenství procházet tak závažnými přeměnami, že byly oprávněně nazvány revolucí ve vojenství. Podstatu soudobé revoluce ve vojenství, označované častěji jako vědeckotechnická revoluce ve vojenství, můžeme charakterizovat jako náhlý kvalitativní skok od dosavadních „konvenčních zbraní“ ke zbraním hromadného ničení jako hlavním prostředku dosahování cílů války. Tento kvalitativní zvrát nemá co do pronikavosti, rozsahu, intenzity a důsledku přeměn období v celé historii vojenství. Revoluční proces zahrnuje vývoj vojenství v celém komplexu a celé struktury, od materiálně technické základny, přes strukturu ozbrojených sil, formy a metody vedení ozbrojeného zápasu, výcvik a výchovu vojsk, přípravu velitelských kádřů a další oblasti vojenství. Svými dů-

sledky vědeckotechnická revoluce ve vojenství ovlivňuje zpětně i ekonomiku, vědu, techniku, politiku a jiné oblasti, jimiž je její vznik a vývoj podmíněn a zapříčiněn.

Za této situace se zdálo logické a oprávněné, že vojenstkoteoretické myšlení se začalo odvracet od studia druhé světové války a začalo hledat zdroje poznatků v jiných oblastech vojenství a vojenské praxe. Z nich můžeme uvést především dílčí válečné konflikty, kterých proběhlo po druhé světové válce několik desítek. Každý z nich mohl být zdrojem důležitých závěrů a představ o příštím možné válce a způsobech jejího vedení. Tyto však mohly být skutečně jen dílčí a hypotetické. Vždyť ve většině případů válečných konfliktů šlo o války omezené svým rozsahem, použitím určitých druhů vojenské techniky a byly často vedeny ve zvláštním terénu. Již druhá světová válka ukázala nápadně škodlivost absolutizace poznatků z dílčích konfliktů.

Za další zdroj pro závěry vojenské vědy sloužily zkoušky vojenské techniky, cvičení a manévry nebo často spojení obou prvků. Zkoušky ničivých zbraní a další bojové techniky mohou dát řadu významných poznatků o jejich účincích na lidi a materiál, na mobilitu vojsk apod. Stejně tak cvičení a manévry s maximální tendencí napodobit bojovou situaci napomáhají rozvoji vojenské vědy. Přitom nemůžeme zapomenout, že cvičení a manévry mohou být kritériem správnosti nových závěrů vojenské vědy jen do určité míry. Mohou v základě správně určit působnost nové zbraně na živou sílu a techniku, což nepochybně upozorňuje na nutnost prověření některých metod a způsobů bojových akcí, bojových sestav, operačních učenění a otázek velení. K tomuto účelu se v současné době začíná ve stále větší míře využívat efektivních metod logikomatematického modelování bojové činnosti realizovaných na samočinných počítačích, které umožňují kvantitativní zkoumání průběhu a výsledků různých alternativ bojové činnosti v předpokládáních zvolených podmínkách. Definitivní a všestranná prověrka nových hypotéz a pouček vojenské vědy se však může uskutečnit teprve ve válce. Z toho, co jsem řekl, vyplývá, že bojová praxe minulých válek, současné zkušenosti z cvičení a manévru jsou základem vojenské teorie, avšak konečným kritériem správnosti vědeckých pouček jsou příští možné války.

V posledních deseti letech, v souvislosti s prosazováním strategické koncepce pružné reakce velením NATO a tím

i zdůrazňováním významu konvenční techniky, se pozornost vojenskoteoretického a vojenskohistorického myšlení znovu obrátila ke zkušenostem druhé světové války jako možnému vzoru budoucí války. Nic by však nebylo vzdálenější skutečnosti než dogmatické představy, že příští možná světová válka by se podobala minulé světové válce. Stejně tak jako v jiných oblastech společenské praxe, nemůže jít ani ve vojenství o prostý návrat k minulosti, ke starému, o pohyb v kruhu, ale o projev dialektického zákona negace negace, tohoto dialektického zákona negace negace, tohoto dialektického zákona negace negace, dějin a myšlení. Zákon negace negace vyjadřuje posloupnost a progresivní charakter vývoje, vztah nového a starého v procesu kvalitativních přeměn, relativní opakovatelnost některých vlastností nižších stadií ve vyšších stadiích vývoje.

Platnost tohoto zákona se snad málokde projevuje tak průkazně jako ve vojenství. Jeho pochopení překonávat strnulost, dogmatismus v chápání historických zkušeností i zjednodušené chápání a přeceňování procesů soudobé revoluce ve vojenství. Jde na jedné straně o konzervatismus v myšlení důstojníků, který se projevuje v odmítání nového, ale i o nihilismus ve vztahu ke starému, které se však ještě nepřežilo a žije vedle nového nebo přesněji, co se ze starého uplatnilo v novém a ještě se dále rozvíjí.

Vrátíme-li se z roviny obecné metodologie marxismu-leninismu do roviny praxe, znamená to zkoumat a uplatňovat poznatky druhé světové války a nejbližšího poválečného vývoje důsledně s přihlédnutím k současnému stavu vojenství v podmínkách vědeckotechnické revoluce a agresivní politiky soudobého imperialismu. Ve světle této politiky se zdá nelogické, že nepřítel by nepoužil všech prostředků, které má k dispozici, jestliže by rozpoutal válku s rozhodným politickým cíl a dostal by se do nepříznivé situace. Proto i konvenční ozbrojený zápas, jímž by mohla příští světová válka začít, by musel být veden s vědomím, že existují zbraně zcela nové kvality, které mohou být kdykoli použity. To by ovlivňovalo její tvářnost.

Marxisticko-leninský přístup při studiu vojenství zdůrazňuje nutnost sledovat vývoj vojenství a zvláště přechod z jedné jeho etapy do jiné etapy v nejšířší podmíněnosti dané charakterem epochy, úrovní ekonomiky, vědy, techniky, charakterem politiky tříd a států, které vojenství využívají pro své cíle i dosa-
vační vývoj vojenství. Teprve tento vše-

stranný přístup umožňuje odhalit všechny základní komponenty, které determinují vývoj vojenství, stanovit hierarchii těchto komponent, jejich vzájemné působení a odhalit základní trendy vývoje vojenství ať ve smyslu jejich historického řazení, nebo předvídání.

Tento přístup vyžaduje zkoumat etapy vývoje vojenství včetně revolučních zvratů v delších časových souvislostech. To se týká vojenství vcelku, jeho tisícileté kontinuity vývoje, která přes řadu kvalitativních změn, nesmírný pokrok a třídní podmíněnost, je současně jednotným procesem, který počíná u starověkých Egypťanů, Číňanů, Řeků, Římanů a dalších národů až po současnou dobu. Při respektování určujících závislostí a podmíněností je vojenství relativně samostatným společenským jevem. Jeho zkoumání, poznávání trendů jeho vývoje, je možné pouze na základě znalostí celku. Každý úsek vojenství je nutné zkoumat nejen sám o sobě, ale v souvislosti s předchozími úseky, jichž je určitým pokračováním. Tento přístup umožňuje vyhnout se absolutizaci nedávno minulého vývoje, zkušeností z poslední války apod., které by mohly spíše zaslepovat než osvětlovat cestu dalšího poznání.

Tento přístup se bezesporu vztahuje i na zkoumání druhé světové a Velké vlastenecké války a zařazení jejich zkušeností a poznatků do současného vojenskoteoretického myšlení. První zastupce ministra národní obrany SSSR armádní generál Sokolov uzavírá svůj článek „Sovětské vojenské umění“ zjištěním, že i přes odstup třiceti let, které uplynuly od minulé války, i když se zásadním způsobem změnily podmínky a prostředky vedení ozbrojeného zápasu a jaderné zbraně podmínily vznik nových forem a metod vedení operací a operačního použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, přesto bojové zkušenosti minulé války, zvláště její závěrečné etapy neztratily na významu. „Rozvoj soudobé teorie vojenství není možný bez hluboké analýzy a všestranného výzkumu zkušeností minulé války, zkušeností lokálních válek, provedených cvičení a manévřů, vědeckých výzkumů a výpočtů. Proto zkušenost sovětského operačního umění, získaná v tažení v Evropě v roce 1945, zasluhuje všestranný výzkum, analýzu a širokého využití v teoretických pracích i v praxi operační přípravy vojsk, štábů a velitelů“ (Vojennoistoričeskij žurnal č. 5/1975, s. 35.).